

EDAT MITJANA: (Segles V al XV)

1- LA MÚSICA CRISTIANA

-ORIGEN:

Nou Testament, hàbits litúrgics, Melodies jueves (Salmòdia i Cantilació). Expansió del cristianisme: l'idioma és el llatí a partir del Segle IV. La música és la servidora de la Religió.

-L'HERÈNCIA:

Prové d'Antioquia que a la vegada rep la influència jueva grega i bizantina. De l'herència jueva, pertanyen la Himnòdia i la Salmòdia (Responsorial i Antifonal). De Grècia, rep la influència dels modes i les teories que recull BOECCIO (480-524) en el seu tractat: ordenació dels sons amb escales (modes grecs) en ordre descendent. ROMA utilitza aquests modes grecs i els reconverteix en modes romans: PROTUS, DEUTERUS, TRITUS i TETRARDUS (escales en ordre ascendent); en ells es basa el CANT GREGORIÀ.

-PRIMERES MANIFESTACIONS:

Cants cristians i cerimònies religioses: MISSA i OFICI DIVÍ.

MISSA		MISSA DE REQUIEM	
<u>Ordinari</u>	<u>Propi</u>	<u>Ordinari</u>	<u>Propi</u>
1-Introït		1- Introït	
2-Kyrie		2- Kyrie	
3-Gloria			
	4- Gradual		4- Gradual
	5- Alleluia		5- Alleluia
6-Credo			6- Seqüència
(Dies irae)			
	7- Ofertorium		7- Ofertorium
8-Sanctus		8- Sanctus	
9-Agnus Dei		9- Agnus Dei	
	10- Communio		10- Communio
11-Ite, missa est			

2- EL CANT GREGORIÀ

-INTRODUCCIÓ HISTÒRICA:

Divisió de l'Imperi Romà en Occident i Orient. Intent d'unificació amb Dioclesiano i Constantí: paper unificador de religió i llengua. L'Edicte de Milà el 313: religió tolerada; l'Edicte de Nicea el 325: religió oficial i a finals del segle IV amb

Teodosi: religió oficial única (influència política, cultural i artística). Fragmentació de l'Imperi Romà: al segle IV es divideix en Occident (ROMA) i Orient (Bizanci) centralitzat a Constantinopla. Al segle V, la invasió dels àrabs que entraren per la península ibèrica (711) va impedir el control d'Occident. Control del cristianisme a través del Papat a Roma: Cisme (1378-1417) on hi trobam Papes Romans, Papes Francesos, Papes Espanya i Papes a Pisa i mitjançant els concilis torna a ROMA (1417).

-ANÀLISI I FUNCIONS:

És el cant oficial de l'Església Romana. Característiques: es canta en llatí, la música intenta donar sentit a les paraules, és monòdic i a capella. La notació acaba essent neumàtica i el ritme és lliure i subjecte al text llatí (síl·labes breus i llargues). Hi trobam diverses escoles d'interpretació: accentualistes (amb Dom Pothier), escola de solesmes (Dom Mocquereau), els mensuralistes (llargues i breus) i Dom Cardine (neumes). L'àmbit és més bé reduït abundant els intervals de graus conjunts i basat amb els 8 modes romans. Funció: la forma i la litúrgia. La forma: sil·làbic (síl·laba per nota), salmòdic (una nota conté moltes síl·labes), neumàtic (cada síl·laba del text té dues o tres notes) i melismàtic (cada síl·laba porta tres o més notes). La litúrgia: s'utilitza la forma salmòdica (responsorial i antifonal). Formes litúrgiques: Himnes, Ofici Diví i la Missa(Ordinari i Propi).

-NAIXEMENT, EVOLUCIÓ I DECADÈNCIA:

L'Església al segle VI té diferents ritus: Roma, Antioquia, Alexandria i Constantinopla, per això el Cant GREGORIÀ té influències jueves, gregues, bizantines i síries. La litúrgia utilitza el llatí. El Papa Sant Gregori Magne és el gran recopilador i organitzador del Cant Gregorià al segle VI (Himnes, Salms i Antífones). Al segle XIV, la polifonia deforma el cant gregorià i

al segle XVI també per mor de la polifonia es dona un valor mensural a les notes. Al segle XVIII s'acompanyava amb l'orgue i al segle XIX els benedictins de Solesmes estenen per tota Europa les còpies de tots els manuscrits elaborant un mètode d'execució: Dom Pothier i Dom Mocquerau. La decadència arriba amb el Concili del Vaticà II (1962-1965), degut a la substitució del llatí per les llengües vernacles de cada país en la litúrgia.

-MONODIA RELIGIOSA:

TROPS: són addicions i substitucions de text a melismes, convertint-lo en melodia sil·làbica. El seu origen el trobam al segle IX a l'Abadia de Jumièges (Normandia). Eren un símbol de solemnitat a les grans festes en algunes esglésies, i foren prohibits pel Concili de Trento al segle XVI, per afegir-hi textos amb burla, paròdia... així sorgí el "Carmina Burana" i d'altres.

SEQÜÈNCIES: deriva del trop i el trobam per primera vegada al Monestir de Sant Gall (Suïssa). Succeix quan a partir del trop s'arriba a crear una forma nova (un nou gènere) per exemple a partir de l'Alleluia. Així amb la prohibició del Concili de Trento, solament quedaren: Veni Sancte Spiritus, Stabat Mater, Lauda Sion i Dies Irae. Al Romanticisme, no sols a les Misses de Requiem trobam la seqüència "Dies irae", sinó que també trobam influencia musical a grans compositors com Berlioz, Saint Saëns en la Dansa Macabra, Liszt en el Faust Simfònic, Rachmaninov, Mahler...

-ELS DRAMES LITÚRGICS:

El drama litúrgic és un desenvolupament paralitúrgic de caràcter representatiu i va néixer de l'ofici i després va abandonar el llatí. Té el seu origen en el teatre clàssic antic i les cerimònies religioses, i es representava a l'Altar per sacerdots. Després es va fer ja al portal de l'església per seglars. Els textos són de tipus litúrgics, poètics als segles XII i XIII. També es coneix el nom de

teatre litúrgic i a Espanya rep el nom d'AUTOS i MISTERIS. Es fa la distinció entre drames dels misteris que estan basats en històries bíbliques i els miracles de la Verge Maria i dels Sants. Dins els cicles religiosos de Nadal i Pasqua, hi trobam el Naixement, l'Adoració dels Reis, la Ira d'Herodes i la Degollació dels innocents al primer; i per Pasqua la Resurrecció. Els més coneguts són el Misteri d'Elx i el Cant de la Sibila.

3- LA MÚSICA A L'EDAT MITJANA

-LA DIFUSIÓ DE LA MÚSICA MEDIEVAL:

Els difusors són els Clèrigs Errants (temàtica culta), els Goliards (són fora de la vida religiosa i la temàtica és de tavernes i d'amor), i sobretot els Joglars i Ministrils (músics errants i còmics insultes que entretenien).

-EL MOVIMENT TROBADORES:

Hi trobam: els Trobadors (segle XI al sud de França i eren intel·lectuals i utilitzen la llengua d'Oc); els Trobers són de França com Ricardo Corazon de León (s. XII) i Adam de la Halle (s.XIII) entre d'altres; i els Minnesinger que són els trobadors alemanys. Els tipus de cançons són : pastorella, Alba (cançó de separació dels amants), Balada/Dansa que convida a la vida.

-LA MONODIA:

N'hi ha de diferents tipus com: Himne (és una cançó amb 4 versos amb melodia cada vers, Lletania (és una repetició d'una frase melòdica damunt versos assonants), Seqüència i Rondel (cançons amb tornada "estribillo" derivades de la Dansa: Rondó, Balada i Virelé).

-LA POLIFONIA:

ORIGEN: es dona en els segles IX i X, surt d'una forma accidental i després ja organitzada amb la verticalitat dels sons: l'Órganum (consonàncies perfectes on a una veu principal s'hi afegeix la "veu organalis").

ESCOLA MONESTIR SANT MARÇAL DE LIMOGES: es considera el bressol de l'órganum i les composicions s'escriuen i no s'improvisen. Hi trobam entre d'altres documents el "Códice Calixtino" considerada la primera polifonia a tres veus. També hi ha dos estils: melismàtic o florit i el discant o diatònic. A més ja hi trobam un recurs polifònic que serà utilitzat més endavant a la Fuga.

ESCOLA DE NOTRE DAME: és el punt culminant de la Història de la Polifonia. A la Catedral de Notre Dame (construïda des de 1163 fins a la meitat del segle XIII), es fundaren els Cantors de la Catedral de polifonia sacra. La situació històrica és excel·lent: prosperitat de les ciutats, poder dels reis, creació d'escoles catedralícies i universitats (París i Bolònia). Els principals compositors són LEONIN i PEROTIN (s. XII i part del XIII): órganums de 2 i 4 veus. Els gèneres cultivats: Organums, Conductus (cançó sacra) i Motets (2, 3 i 4 veus).

ARS ANTIQUA (1240-1320): el nom sorgeix com a contraposició al principal representant de l'Ars Nova, que és Philippe de Vitry (amb el seu tractat "Ars Nuova" l'any 1320) i lligat a l'Escola de Notre Dame. Ja hi trobam notació mensural i autors com Adam de la Halle. Les fonts d'informació són els manuscrits de Burgos (Monestir de "Las Huelgas"), Montpelier, Turín entre d'altres (tots són entorn al segle XIV). Hi trobam el motet religiós i profà (2, 3 i 4 veus) amb textos en llatí i francès.

ARS NOVA (segle XIV): el principal representant és Philippe de Vitry (amb el seu tractat “Ars Nuova” l’any 1320) i designant una nova notació musical. És el període de transició, ruptures i desastres com la Guerra dels 100 anys, el Cisme d’Occident, la Caiguda de Constantinopla i la pesta negra. Utilització de les llengües pròpies. Hi trobam el “Códex Ivrea” que recull repertori d’Avignon on hi ha Himnes a 3 veus, el Llibre vermell de Montserrat. Característiques com la notació vermella, polifonia mixta i utilització de valors més ràpids. Autors com Philippe de Vitry i Guillaume de Machaut (1308-1377). Gèneres cultivats: la Missa, el Motet i la “Chanson”. Per tant hi haurà cançons profanes monòdiques i polifòniques, Motets i Misses Notre Dame (que constitueixen la música a 4 veus de l’ordinari de la Missa: Kyrie, Sanctus, Agnus Dei, Ite, missa est com a Motet i d’estil sil·làbic com el Gloria i el Credo).

EL TRECENTO MUSICAL (1330-1390): és considerat l’equivalent a l’”Ars Nuova” però a Itàlia. S’origina pel floreixement de la cançó homofònica (influència provençal i el conductus francès), varietat de música eclesiàstica, improvisació d’instrumentistes i cantants, la cançó profana, presència a l’aristocràcia i les Corts. Els principals representants són Francesco Candini, Jacopo da Bologna... i les formes cultivades: el madrigal (temàtica d’idilis de pastors i estructura estròfica amb ritornello a 2 i 3 veus), la caccia equivalent a la Chasse francesa de tipus profana i amb procediments canònics, la ballata que és substituïda del madrigal i correspon al virelé francès.

-RECONeixEMENT DE LA MÚSICA MEDIEVAL:

a- Predomini de la música vocal

b- L’idioma: a la música religiosa s’utilitza el llatí i a la profana la llengua vernacle.

c- Desenvolupament de la notació musical.
i donar color, però sempre supeditats a la veu.

AUDICIONS:

-Cant Gregorià.

-Alfons X el Savi: “Cántigas a Santa María”

Professor: Arnau Reynés